

Антошко В.І.
*студентка 1-го курсу магістратури факультету
прокуратури та слідства (кримінальна юстиція)
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРОБЛЕМИ ДОСТУПУ ДО ПРОФЕСІЇ АДВОКАТА

Найважливіша роль в забезпеченні законності в нашій державі належить адвокатурі, яка протягом всього часу свого існування виконувала своє головне призначення – захист прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб.

Статтею 6 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» визначено, що адвокатом може бути фізична особа, яка має повну вищу юридичну освіту, володіє державною мовою, має стаж роботи в галузі права не менше двох років, склала кваліфікаційний іспит, пройшла стажування (крім випадків, встановлених цим Законом), склала присягу адвоката України та отримала свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю.

Крім того, частиною 3 даної статті визначено, що для цілей цієї статті:

- повна вища юридична освіта – повна вища юридична освіта, здобута в Україні, а також повна вища юридична освіта, здобута в іноземних державах та визнана в Україні в установленому законом порядку;
- стаж роботи в галузі права – стаж роботи особи за спеціальністю після здобуття нею повної вищої юридичної освіти [1].

Порядком допуску до складення кваліфікаційного іспиту встановлено, що при визначенні набуття особою повної вищої юридичної освіти, слід керуватися Законом України «Про вищу освіту», згідно якого, повною вищою освітою визнається освітній рівень вищої освіти особи, який характеризує сформованість її інтелектуальних якостей, що визначають розвиток особи як особистості і є достатніми для здобуття нею кваліфікацій за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста або магістра. Вищу освіту мають особи, які завершили навчання у вищих навчальних закладах, успішно пройшли державну атестацію відповідно до стандартів вищої освіти і отримали відповідний документ про вищу освіту державного зразка [2].

Проте до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та Порядок доступу до складення кваліфікаційного іспиту не внесено жодних змін у зв'язку з прийняттям Закону України «Про вищу освіту» від 06.09.2014 та змін від 05.09.2017 № 2148-VIII, якими змінено рівні та ступені вищої освіти.

В Законі України «Про вищу освіту» в редакції від 06.09.2014 (зі змінами та доповненнями) взагалі відсутнє поняття «повної вищої освіти».

Відповідно до ст. 5. Закону, підготовка фахівців з вищою освітою здійснюється за відповідними освітніми чи науковими програмами на таких рівнях вищої освіти:

- початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти;
- перший (бакалаврський) рівень;
- другий (магістерський) рівень;
- третій (освітньо-науковий/освітньо-творчий) рівень;
- науковий рівень [3].

Прийняття нової редакції Закону України «Про вищу освіту» стало одним з заключних етапів реструктуризації національної системи вищої освіти у зв'язку з ратифікацією Україною таких міжнародних домовленостей, як Комюніке Конференції Міністрів країн Європи, відповідальних за сферу вищої освіти «Загальноєвропейський простір вищої освіти. Досягнення цілей» від 20.05.2005 [4] та Спільної декларації міністрів освіти Європи «Європейський простір у сфері вищої освіти» від 19.06.1999 [5].

Саме на виконання Україною вищевказаних ратифікованих міжнародних угод була розроблена Національна рамка кваліфікацій, яка затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1341 [6].

Прийнятий у 2014 році Закон України «Про вищу освіту» та відповідні до закону зміни до Національної рамки кваліфікацій остаточно привели національну систему вищої освіти до стандартів Загальноєвропейського простору вищої освіти.

Саме такими діями в Україні впроваджено загальноєвропейську систему вищої освіти яка складається з двох циклів вищої освіти – бакалаврського та магістерського, що унеможливорює застосування поняття «повної вищої освіти» та прирівнювання до нього будь-якого з вищеназваних рівнів вищої освіти.

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти відповідає сьомому рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою теоретичних знань та практичних умінь і навичок, достатніх для успішного виконання професійних обов'язків за обраною спеціальністю.

Згідно з редакцією Закону України «Про вищу освіту» від 2002 р., на підставі якої приймалися положення Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» в частині визначення стажу та повної вищої освіти, бакалавр відповідав шостому рівню Національної рамки кваліфікацій, а магістр – сьомому відповідно.

Таким чином, відповідно до змін до Закону України «Про вищу освіту» від 05.09.2017, якими визнано науково-освітній ступінь бакалавра таким, що відповідає сьомому рівню Національної рамки кваліфікацій, особа з дипломом бакалавра, та стажем роботи у галузі права не менше двох років має допускатися до складання кваліфікаційного іспиту для набуття права на

зайняття адвокатською діяльністю, оскільки вона володіє всіма необхідними знаннями та професійними навиками.

У зв'язку з існування даної колізії, в адміністративних судах України розпочато ряд проваджень за позовними заявами здобувачів кваліфікаційно-освітнього рівня «бакалавр» до Кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури про визнання протиправним рішень комісії про відмову у доступі до складання кваліфікаційного іспиту, у зв'язку з відсутністю дворічного стажу після здобуття «повної вищої освіти», зокрема справи № 420/935/19 [7] та 240/8633/19 [8].

Щодо справи № 420/935/19, то окружним адміністративним судом позовні вимоги про скасування рішення КДКА та зобов'язання допустити до складання кваліфікаційного іспиту було правомірно задоволено.

Суд першої інстанції у даній справі зазначив, що Законом України «Про вищу освіту», який набрав чинності 06.09.2014, не передбачено такого освітнього рівня як «повна вища освіта» та, відповідно, можливості видачі закладом вищої освіти документа, що підтверджує здобуття такого рівня.

Окружний адміністративний суд встановив, що позивач у справі здобув перший (бакалаврський) рівень освіти вже після набрання чинності Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014, а тому відсутні будь-які підстави прирівнювати рівень цієї вищої освіти, виходячи з положень старого Закону України «Про вищу освіту», адже вона не здобувала вищої освіти за його положеннями.

Суд зазначив, що наявність у особи достатнього рівня знань та практичних навичок у застосуванні закону перевіряється саме під час кваліфікаційного іспиту, право на складання якого Кваліфікаційно-дисциплінарною комісією адвокатури було позбавлено заявника.

З огляду на викладене, окружним адміністративним судом позовні вимоги задоволено у повному обсязі та зобов'язано Кваліфікаційно-дисциплінарну комісію адвокатури допустити особу до складання кваліфікаційного іспиту.

В свою чергу, суд апеляційної інстанції по даній справі рішення окружного адміністративного суду скасував з мотивів того, що бакалавр не є «повною вищою освітою» у розумінні Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 року [9].

Суд, здійснивши системний аналіз наведених норм законодавства про вищу освіту та адвокатуру визначив, що за вказаного правового регулювання, Закон № 5076-VI передбачає віднесення до стажу роботи в галузі права періоду роботи за спеціальністю після здобуття найвищого з трьох рівнів вищої освіти, які були передбачені саме Законом № 2984-III, тобто спеціаліста або магістра.

В наступному же абзаці суд апеляційної інстанції зробив абсолютно асиметричний попередньому висновок та зазначив, що ототожнення будь-

якого з п'яти рівнів вищої освіти, визначених Законом № 1556-VII, із повною вищою освітою за Законом № 2984-III є необґрунтованим.

Суд зазначив, що ототожнення є неможливим і одночасно ототожнює рівень «бакалавра» з таким, що не відповідає поняттю «повної вищої освіти».

У зв'язку з тим, що справа розглядалася окружним адміністративним судом в порядку письмового провадження, без виклику учасників справи, постанова суду апеляційної інстанції не підлягала оскарженню до Верховного Суду та набрала законної сили.

Справа № 240/8633/19 є лише другою у спірних правовідносинах та перебуває на стадії перегляду рішення в суді апеляційної інстанції.

Коментар щодо рішення окружного адміністративного суду у вищевказаній справі надати важко, оскільки його мотивувальна частина містить ідентичні висновки, викладені у постанові П'ятого апеляційного адміністративного суду у справі № 420/935/19.

З огляду на викладене вбачається, що існує нагальна проблема у застосуванні положень Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 в розгляді питань щодо допуску до складання кваліфікаційного іспиту для здобуття права на заняття адвокатської діяльності. Судова практика у спірних колізійних правовідносинах також є неоднозначною та несформованою.

Список використаної літератури:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 27. Ст. 282.

2. Порядок допуску до складання кваліфікаційного іспиту, порядок складання кваліфікаційного іспиту та методики оцінювання результатів складання кваліфікаційного іспиту для набуття права на заняття адвокатською діяльністю в Україні, затверджений рішенням РАУ від 17 грудня 2013 року № 270 URL: http://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/poryadki/2018-06-02-poryadki-86_5b44a4d6e742b.pdf

3. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

4. Комюніке Конференції Міністрів країн Європи, відповідальних за сферу вищої освіти «Загальноєвропейський простір вищої освіти Досягнення цілей» від 20.05.2005 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_576/sp:max255.

5. Спільна декларація міністрів освіти Європи «Європейський простір у сфері вищої освіти» від 19.06.1999 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_525

6. Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1341 «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF>

7. Рішення Одеського окружного адміністративного суду у справі № 420/935/19 від 09 квітня 2019 року. Єдиний державний реєстр судових рішень. Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/81044230>

8. Рішення Житомирського окружного адміністративного суду у справі № 240/8633/19 від 02.09.2019 року. Єдиний державний реєстр судових рішень. Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84097800>

9. Рішення П'ятого апеляційного адміністративного суду у справі № 420/935/19 від 31 липня 2019 року. Єдиний державний реєстр судових рішень. Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83355398>

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія, доцент **Кубасенко Андрій Володимирович**

Аріанур Л.А.

студентка 2-го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

ДО ПРОБЛЕМАТИКИ ГОНОРАРУ АДВОКАТА ТА ВІДШКОДУВАННЯ СУДОВИХ ВИТРАТ НА ПРОФЕСІЙНУ ПРАВНИЧУ ДОПОМОГУ

Адвокатська діяльність здійснюється на підставі договору про надання правової допомоги. Так, за домовленістю сторін договору про надання правової допомоги, одна сторона (адвокат, адвокатське бюро, адвокатське об'єднання) зобов'язується здійснити захист, представництво або надати інші види правової допомоги другій стороні (клієнту) на умовах і в порядку, що визначені договором, а клієнт зобов'язується оплатити надання правової допомоги та фактичні витрати, необхідні для виконання договору [1].

Таким чином, адвокатська діяльність здійснюється на підставі договору про надання правової допомоги, до якого застосовуються загальні вимоги договірної права. Отже, в площині правового регулювання, взаємовідносини адвоката з клієнтом є договірними та оплатними (ст.ст. 1, 4 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»).

Оплата праці адвоката є результатом відповідних домовленостей між адвокатом та його клієнтом і визначається договором про надання правової допомоги. Регульовані або фіксовані ціни на такі послуги встановлюються Кабінетом Міністрів України лише для тих адвокатів, які працюють на підставі Закону України «Про безоплатну правову допомогу» й отримують